

Розробка концепції системного підходу та обґрунтування ресурсозберігаючих способів освоєння підземного простору мегаполісів

Разработка концепции системного подхода и обоснование ресурсозберегающих способов освоения подземного пространства мегаполисов

The Development of the Concept of the Systematic Approach and Justification of the Resource Saving Ways to Use Underground Megapolice Space

Номер державної реєстрації теми - 0115U000372

- 1. Науковий керівник -** д.т.н., проф. Гайко Г.І., Гайко Г.И., Naiko Hennadii I.
- 2. Суть розробки, основні результати.**

(укр.)

Суть роботи полягає в урахуванні системних зв'язків природничих і техногенних факторів з факторами структурно-функціонального характеру, що суттєво змінюються при збільшенні масштабу освоєння підземного простору від окремих підземних споруд і локалізованого гірського масиву до багатофункціонального комплексу підземного міста та його мінливого геологічного середовища. Основний підхід ґрунтується на розумінні проблеми освоєння підземного простору міста, не як разового будівництва окремих підземних споруд, а як реалізації системної концепції й стратегічного плану розвитку підземної урбаністики мегаполіса, які відповідають тенденціям розвитку міста в майбутньому.

Проведений аналіз планування підземної урбаністики мегаполісів і обґрунтовані засади сталого розвитку на основі системного підходу. Запропонована природничо-технічна модель «геоурбаністика – геологічне середовище» як регуляційний інструмент системного планування й будівництва «підземного міста». Створена концепція системного підходу до освоєння підземного простору мегаполісу. Розроблена методика типізації та районування геологічного середовища мегаполісу, яка вперше оцінює територію за сприятливістю підземному будівництву. Виділені природничі й техногенні фактори впливу, пов'язані з просторовим положенням об'єктів в межах географічної інформаційної системи.

На основі розробленої методики проведено районування території для підземних об'єктів мілкового закладання в Шевченківському районі м. Києва (розмір ділянки 2x2 км). Створена методика морфологічного аналізу для оцінки ризиків підземного будівництва, розроблені морфологічні таблиці та схеми їх взаємозв'язків. Обґрунтована доцільність будівництва нових підземних комплексів і транспортних тунелів м. Києва. Розроблені ресурсозберігаючі способи: вентиляції автомобільних тунелів, кріплення виробок з резервуванням надійності, електрохімічного тампонажу гірських порід, формування вертикальних геотехнічних споруд вибухом у ґрунтовому масиві, анкер-бетонне безопалубне кріплення тунелів.

(рос.)

Разработаны концептуальные положения развития подземной урбанистики мегаполиса на средне- и долгосрочную перспективу с учётом геологических и ландшафтных особенностей, степени застройки и прогнозируемых урбанистических изменений. Обоснованы методики системного проектирования подземных объектов и ресурсозберегающих способов их сооружения на основе выделенной природно-технической системы «геоурбанистика-геологическая среда».

(англ.)

Conceptual issues of the underground urban metropolis mid- and long-term perspective were developed, taking into account the geological and landscape features of construction value and the perspective urban changes. Techniques of the system design of underground facilities and resource-saving methods for their construction were justified on the basis of dedicated natural-technical system "geourbanity-geological environment."

3. Наявність охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності.

- Патент України на корисну модель № 101644 Спосіб електрохімічного тампонажу гірничих порід/ Кравець В.Г., Зайченко В.Г., Вовк О.О., Йожиков А.В. Патент на корисну модель. – Опубл. 25.09.2015.
- Патент України на корисну модель № 109765. Спосіб вентиляції автомобільного тунелю/ Г.І. Гайко, В.П. Булгаков, М.М. Сіверін. – Опубл. 12.09.2016.
- Заявка на винахід № а 201502460. Пристрій для зведення монолітного кріплення тунелів/ В.Г. Кравець, С.М. Стовпник, Г.І. Гайко, С.В. Зайченко. – Від. 19.03.2015.

4. Порівняння зі світовими аналогами.

Результати відповідають світовому рівню, а системний підхід до планування підземного простору мегаполісів, що враховує районування міської території за сприятливістю підземному будівництву, та розроблені ресурсозберігаючі способи будівництва підземних споруд перевершують відомі аналоги інженерної практики.

5. Економічна привабливість для просування на ринок

Системний підхід до проектування і будівництва «підземного міста» як єдиного цілого дозволяє раціоналізувати мережу підземних виробок і споруд, одночасно на 20-30% підвищити ступінь використання підземних об'єктів, збільшити обсяги підземної забудови до 15-20% і, завдяки розробленим ресурсозберігаючим способам, знизити витрати будівельних матеріалів, енергії та трудових ресурсів на будівництво підземних об'єктів на 40-60%.

6. Потенційні користувачі (галузі, міністерства, підприємства, організації).

Розроблена концепція, методики та ресурсозберігаючі способи можуть застосовуватись при вдосконаленні генеральних планів розвитку великих міст (зокрема, в Інституті Генерального плану міста Києва), в проектних організаціях, зорієнтованих на міське підземне будівництво (Київметропроект, Спецтунельпроект), та виробничих і будівельних організаціях підземного будівництва (Київпідземшляхбуд, Інтербуд та ін.). Потенційними користувачами також можуть бути Київська міська державна адміністрація та міські адміністрації інших великих міст країни (Харків, Дніпро, Одеса, Львів).

7. Стан готовності розробки.

Розроблена концепція системного підходу до освоєння підземного простору мегаполісів включає основні положення та методики, які можуть впроваджуватись в проектну практику вже сьогодні. Запропоновані ресурсозберігаючі способи спорудження підземних об'єктів мають конструкторські рішення, теоретичні опрацювання та випробування на фізичних і комп'ютерних моделях. Можлива розробка дослідно-промислових зразків нового устаткування.

8. Існуючі результати впровадження.

Запропонований в роботі проект підземного дюкеру під Дніпром до Бортницької станції аерації рекомендований КМДА до впровадження в Генеральний план розвитку Києва. Проект тунельного переходу Дніпра київською кільцевою трасою в районі міста Українка розглянутий місцевою адміністрацією як альтернатива мостовому переходу.

9. Форма участі інвестора

Частка в стартап-проекті «Підземний Київ».

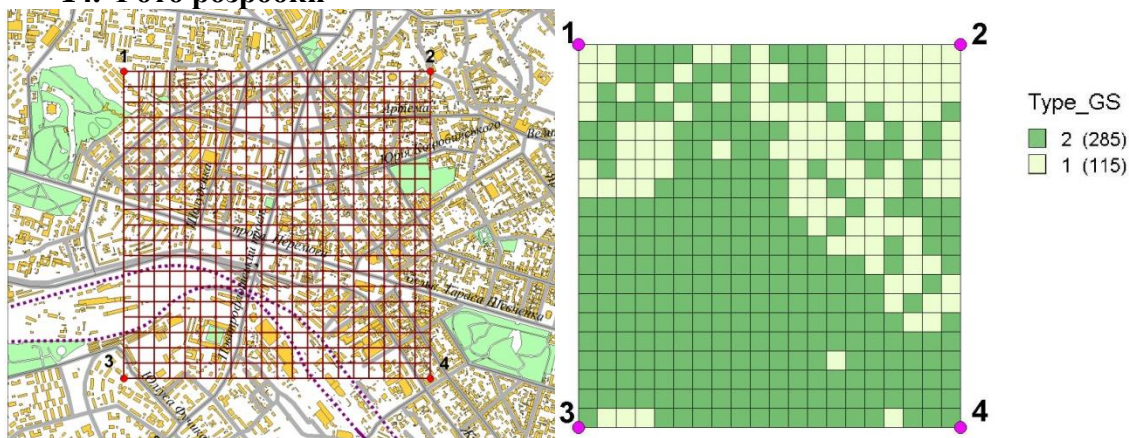
10. Обсяг інвестицій: \$120 – 150 тисяч.

11. Мета інвестицій: Створення майстер-плану «Підземний Київ».

12. Назва організації, телефон, E-mail

НТУУ"КПІ", інститут енергозбереження та енергоменеджменту, кафедра геобудівництва та гірничих технологій,
(044) 204-82-28, gayko.kpi@meta.ua

14. Фото розробки

Районування Шевченківського району Києва за сприятливістю підземному будівництву (фрагмент)

15. Перелік публікацій за матеріалами досліджень за період виконання розробки

1. Гайко Г.І. Гірництво в історії цивілізації: Монографія/ Г.І. Гайко, В.С. Білецький. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. – 364 с.
2. Кравець В.Г. Фізичні процеси прикладної геодинаміки вибуху: Монографія/ В.Г. Кравець, В.В. Коробійчук, В.В. Бойко. - ЖДТУ, 2015.-408 с.
3. Кравець В.Г. Виймально-навантажувальні роботи на підприємствах будівельних матеріалів: Навчальний посібник/ В.Г. Кравець, В.В. Коробійчук, Р.В. Соболевський, А.О. Криворучко, С.С. Іськов. – Житомир: ЖДТУ, 2016. – 372 с.
4. H. Naiko, V. Biletskyi. First mining discovery and development the sacral component phenomenon// Theoretical and Practical Solutions of Mineral Resources Mining. – A Balkema Book. London. 2015. p. 227-231.
5. Панкратова Н.Д., Гайко Г.И., Кравец В.Г., Савченко И.А. Проблемы системного планирования подземного пространства мегаполисов// Международный научно-технический журнал «Проблемы управления и информатики». – 2016. – №2. – С. 101 – 107.
6. Natalya D. Pankratova, Gennadiy I. Gayko, Victor G. Kravets, Pya A. Savchenko. Problems of Megapolises Underground Space System Planning// Journal of Automation and Information Sciences. – Том 48. – 2016. – № 4. – P. 32-38.
7. Гайко Г.І. Транспортноорієнтована природничо-технічна геосистема «геоурбаністика – інженерно-геологічне середовище»/ Гайко Г.І., Кравець В.Г., Булгаков В.П., Гайко Ю.І. – Вісник НТУ «КПІ». Серія «Гірництво». – Київ: НТУУ «КПІ», 2015. – Випуск 29. – С. 18-24.
8. Кравець В.Г. Прогресивний спосіб анкер-бетонного кріплення капітальних виробок шахт і тунелів/ В.Г. Кравець, Г.І. Гайко, С.В. Зайченко, С.М. Стовпник //Розробка родовищ. Зб. наук. праць НГУ. – Дніпропетровськ: Літограф, 2015. – С. 307–312.
9. Стовпник С.М. Активування глинястих порід слабого ступеню метаморфізму вибухом у розчині в'язучого // С.М. Стовпник / Вісник НТУУ "КПІ". Серія "Гірництво": Зб. наук. праць. – К.: НТУУ "КПІ". – 2015. – Вип. 28. – С. 36–43.
10. Гайко Г. Перспективи будування тунельних переходів Дніпра/ Г. Гайко, П. Захарченко// Підводні технології. – 2016. - № 4. – С. 72 – 79.
11. Стовпник С.М. Дослідження процесу протягування поліетиленової оболонки при реконструкції колектору/ С.М. Стовпник, А.М. Городиська С.В. Зайченко О.О. Вовк// Вісник НТУУ "КПІ". Серія "Гірництво": Зб. наук. праць. – К.: НТУУ "КПІ". – 2016. – Вип. 30. – С. 75–80.
12. Гайко Г.І. Гірнична спадщина та ревалоризація давніх підземних споруд/ Г.І. Гайко, В.С. Білецький// Схід. – 2016. – №1. – С. 40 – 44.
13. Гайко Г.І. Система автомобільних тунелів як спосіб розв'язання транспортних і екологічних проблем мегаполісу/ Г.І. Гайко, В.П. Булгаков, М.О. Сіверин// Вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». Серія «Гірництво»: Збірник наукових праць. Вип. 30. – Київ: НТУУ «КПІ», 2016. – С. 196 – 206.

14. V. Kravets, S. Zaychenko, G. Gayko Increasing stability of underground mine workings by forming new geotechnical properties of adjoining layers via roller compaction//Mining of Mineral Deposits, 2016. – № 1. – P. 44 – 49.
15. Самедов А.М. Отжатие поровой воды, уплотнение, консолидация и ползучесть водонасыщенных грунтолов при сжатии/А.М. Самедов, В.Г. Кравец, Д.В. Ткач// Вісник НТУУ «КПІ» Сер. «Гірництво»: Зб. Наук. праць. - Київ: НТУУ «КПІ», 2016. - Вип. 30. - С. 11-22.
16. Кравець В.Г. Розв'язання задач про взаємодію циліндричних хвиль із жорсткою перепоною в двошаровому ґрунтовому середовищі/ В.Г. Кравець, В.Ф. Мейш, Л.В. Шайдецька// Вісник ЖДТУ. Сер.: Технічні науки, №4 (75). - 2016. - С. 361-363.
17. Захарченко П.В. Прогноз розвитку інфраструктури Києва в короткотерміновій перспективі/ Захарченко П.В., Гайко Г.І.// Перша міжнародна науково-практична конференція «Регіональна політика: законодавча політика і практична реалізація». – Київ: КНУБА, 2015. – С. 25 – 33.
18. Гайко Г.І. Типізація геологічного середовища урбанізованих територій при освоєнні підземного простору/ Г.І. Гайко, Т.В. Криль// XIV міжнародна науково-практична конференція «Сучасні інформаційні технології управління екологічною безпекою, природокористуванням, заходами в надзвичайних ситуаціях». – Київ, 2015. – С. 173 – 180.
19. Кравець В. Методи зниження динамічних впливів на гірничі виробки/ В. Кравець, П. Луговий, Г. Гайко// Школа підземної розробки. X міжнародна науково-практична конференція. Тези доповідей. - Дніпро: НГУ, 2016. – С. 47 – 48.
20. Гайко Г.І. Новий спосіб вентиляції автомобільних тунелів як складова вирішення екологічних проблем великих міст/ Г.І. Гайко, М.М. Сіверін //Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції «Енергетика. Екологія. Людина». – К.: НТУУ «КПІ», 2016. – С. 96 – 99.
21. Гайко Г.І. Дослідження змін геологічної ситуації та аналіз протизсувних інженерних рішень на Батієвій горі міста Києва / Г.І. Гайко, В.П. Булгаков // Перспективы развития строительных технологий : 9-я междунар. науч.-практ. конф. молодых ученых, аспирантов и студентов (23-24. 04. 2015, г. Днепропетровск) : доклады / Национальный горный университет.- Д.,2015.- С. 241-249.
22. Стовпник С.М. Безтраншейне відновлення дюкеру через річку Дніпро поліетиленовими трубами при різнопрофільному закладанні/ С.М. Стовпник, А.М. Городиська// Матеріали X наук.-прак. конф. «Перспективи розвитку будівельних технологій». – Дніпро: НГУ. – С. 93-95.
23. Шайдецька Л.В. Формування вертикальних геотехнічних споруд вибухом у ґрунтовому масиві періодичної структури: дис...кандидата технічних наук: 05.15.09 / Шайдецька Любов Валентинівна. – К., 2015. – 126 с.

16. Ключові слова:

Геоурбаністика, мегаполіс, міське підземне будівництво, підземний простір, геологічне середовище, системний аналіз, ресурсозберігаючі способи будівництва, кріплення підземних споруд.